

Особлива увага – прикладним знанням

Олена Шароватова,
канд. пед. наук, доцент кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки
Національного університету
цивільного захисту України (НУЦЗУ)

Національний університет цивільного захисту України (м. Харків) посідає одне з перших місць у країні за обсягом випуску спеціалістів у галузі охорони праці. За якими стандартами готують сьогодні молодих спеціалістів, якими необхідними знаннями та вміннями їх озброюють?

Особистісна цінність випускника будь-якого вищого навчального закладу визначається за рівнем сформованості його професійних компетенцій. Щодо спеціалістів з охорони праці, які незабаром обіймуть посади на виробництві, в установах й організаціях, то, враховуючи величезне значення їхньої роботи для збереження життя і здоров'я людей, їх професійна компетенція повинна включати як теоретичні знання, так і вміння грамотно й оперативно застосовувати їх на практиці, виходячи з конкретної ситуації.

ВИМОГИ ДО МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Відповідно до останнього стандарту вищої освіти України освітньо-кваліфікаційна характеристика майбутнього спеціаліста за напрямом підготовки «Охорона праці» передбачала певну систему компетенцій, зокрема:

☑ **ключові компетенції** – здатність оцінювати соціально-державні явища, орієнтуватися в суспільно-політичному житті; готовність до адекватної взаємодії та міжособистісної комунікації, наявність критичного мислення;

☑ **інструментальні компетенції** – формулювання та вирішення завдань у галузі управління безпекою праці з використанням інформаційних технологій;

☑ **професійні компетенції** – уміння визначати небезпечні та шкідливі виробничі чинники й оцінювати рівень їх впливу на працівників; наявність кваліфікації, що дає змогу прогнозувати можливі наслідки аварій на промислових об'єктах; розуміння особливостей роботи щодо запобігання можливим загрозам життю і здоров'ю працюючих; уміння визначати економічну ефективність заходів,

спрямованих на зниження рівня виробничого травматизму, профзахворюваності, аварійності, забруднення навколишнього середовища; розуміння наукових та організаційних основ безпеки виробничих процесів і стійкості виробництва у надзвичайних ситуаціях; навички кваліфікованого застосування законодавчих та інших нормативно-правових актів з промислової безпеки й охорони праці; рівень культури безпеки та наявність ризик-орієнтованого мислення, за якого питання безпеки життя і здоров'я, а також навколишнього середовища розглядаються як пріоритетні.

Як бачимо, перелік компетентнісних вимог до майбутніх спеціалістів доволі широкий. Разом із тим ні для кого не секрет, що переважна більшість випускників вишів, які отримали базові знання, потребують тривалої адаптації до умов професійної діяльності на конкретному робочому місці. Головна причина такого стану справ добре всім відома – відірваність теорії від практики.

«ПРИМІРЯТИ» НА СЕБЕ ОБРАНУ ПРОФЕСІЮ

У Національному університеті цивільного захисту України (НУЦЗУ), аби кардинально поліпшити якість підготовки майбутніх спеціалістів з охорони праці, пріоритет надається практичним заняттям за конкретними, актуальними для сучасного виробництва темами, які проводять науково-педагогічні працівники кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки. Основним завданням таких занять є поглиблення й закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях та у процесі самостійної роботи, і переведення їх у довготривалу пам'ять.

Починаючи з другого курсу у межах вивчення дисципліни «Виробнича санітарія» зі студентами та курсантами проводяться виїзні заняття на підприємствах (2-3 рази протягом навчального семестру). Перебуваючи на території того чи іншого виробництва, хлопці та дівчата в реальному вимірі спостерігають санітарно-гігієнічні умови трудової діяльності (на фото знизу), визначають шкідливі й небезпечні вироб-

Ті сумніви, які не вирішує теорія, вирішить тобі практика.

Людвіг Фейєрбах

нічі чинники, аналізують ефективність наявних систем і засобів захисту працюючих, ознайомлюються зі специфікою діяльності служби охорони праці певного підприємства.

Можливість на власні очі побачити та «приміряти» на себе свою майбутню професію дає студентам змогу усвідомити актуальність обраного шляху, необхідність і потребу суспільства у фахівцях саме в галузі охорони праці. Під час підбиття підсумків виїзних занять науково-педагогічні працівники на прикладі тієї чи іншої конкретної ситуації аналізують зі слухачами досягнення або ж наявні порушення та недоліки, накреслюють теоретичні й практичні шляхи їх подолання.

Для проведення виїзних занять кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки НУЦЗУ залучає досвідчених фахівців з гігієни праці та професійної патології. Викроюючи час у своєму щільному графіку, лікарі-профпатологи детально розглядають зі студентами й курсантами особливості та наслідки впливу шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища на організм працюючих, учать оцінювати важкість та напруженість трудового процесу, аналізувати умови праці, що є притаманними не лише для робітничих професій, але й для спеціальностей інших сфер діяльності.

У межах вивчення дисципліни «Розслідування, облік та аналіз нещасних випадків на виробництві» до проведення занять залучаються досвідчені фахівці-практики з колишнього теруправління Держгірпромнагляду у Харківській області (сьогодні цей орган увійшов до складу новоствореної Державної служби України з питань праці). Нерідко лекції читає начальник управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у Харківській області (далі – Фонд) Валерій Предко. Крім того, традиційно він також очолює державну екзаменаційну комісію, перед якою майбутні фахівці захищають свої дипломні роботи.

Серед підприємств, установ та організацій, які тісно співпрацюють з освітянами, допомагаючи готувати кваліфікованих спеціалістів з охорони праці, слід відзначити ВАТ «Турбоатом», ДП Харківський машинобудівний завод «ФЕД», ТОВ «Нестле Україна», ПрАТ «Філіп Морріс Україна», ДП завод «Електроважмаш», ПФ «ГАЛС» та інші провідні компанії України. Співробітництво відбувається не лише у вигляді виїзних занять, але й шляхом проходження майбутніми фахівцями з охорони праці виробничої та переддипломної практики на зазначених підприємствах.

НАВЧИТИ ПРАЦЮВАТИ З ЛЮДЬМИ

На кафедрі охорони праці та техногенно-екологічної безпеки НУЦЗУ діє лабораторія з охорони праці, обладнана всіма необхідними засобами для проведення 12 видів лабораторних робіт. Крім того, відкрито спеціалізовану навчальну аудиторію з охорони праці, яку створено відповідно до рекомендацій Держгірпромнагляду щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. На виробництві такі кабінети є організаційним та навчально-методичним осередком пропаганди знань серед молоді, поширення позитивного досвіду щодо профілактики виробничого травматизму та профзахворювань, запобігання аваріям тощо.

Спеціалізовану навчальну аудиторію (на фото зверху) оснащено необхідними технічними засобами, навчальними посібниками і зразками, наочними та інформаційними матеріалами з питань охорони праці та промислової безпеки. Бібліотека аудиторії містить законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці, типові внутрішні акти під-

приємств з відповідних питань, підручники, методичну та довідкову літературу. Окремо в цій бібліотеці згруповані спеціалізовані періодичні видання й інші інформаційні матеріали працезахоронної тематики: плакати, стенди, схеми, зразки засобів індивідуального захисту; знаки безпеки, що застосовуються на підприємствах, прилади та пристрої безпеки тощо. Аудиторію обладнано сучасною комп'ютерною технікою, усі відеоматеріали та програми тестування зберігаються в електронному вигляді на сервері.

В реальних умовах виробництва для організації роботи кабінету з охорони праці призначається відповідальна особа, тому щомісяця з числа студентів чи курсантів призначається нова відповідальна особа по спеціалізованій навчальній аудиторії з охорони праці. Таким чином, майбутні спеціалісти на практиці вчать організовувати роботу кабінету та розвивають свої комунікативні здібності. Останнє – надзвичайно важлива складова роботи спеціаліста з охорони праці, оскільки він повинен вміти спілкуватися з людьми та мати певні психологічні навички.

Науково-педагогічним складом кафедри систематично проводяться спеціальні заняття, у процесі яких слухачі мають можливість виявляти свої ораторські та дискусійні здібності. Наприклад, це можуть бути засідання на кшталт «парламентських слухань», на яких обговорюються питання щодо стану охорони праці у країні або важливих змін в нормативно-правовій базі, здійснюється порівняльний аналіз вітчизняного та європейського законодавства про охорону праці тощо.

Реальне наближення до виконання професійних обов'язків майбутні випускники кафедри відчувають також під час проходження навчальної виробничої практики в підрозділах виконавчої дирекції Фонду. Тут вже четвертий рік поспіль здійснюється стажування студентів і курсантів 4-го курсу за напрямом підготовки «Охорона праці» на посаді страхового експерта з охорони праці.

Протягом усього періоду навчання в Національному університеті цивільного захисту України викладачі вимагають від слухачів не лише засвоєння навчального матеріалу, але й вчать мислити масштабно, розвивають здібності до аналізу, узагальнення та планування, аби випускники вміли регулювати типові ситуації організаційно-виробничого характеру, приймати самостійні рішення в реальних умовах професійної діяльності. Саме це сьогодні складає цінність майбутнього спеціаліста, забезпечує його конкурентоспроможність на ринку праці.

Насамкінець важливо зауважити, що вирішення завдань щодо подальшої інтеграції України до європейського науково-освітнього простору, перехід до динамічної ступеневої системи навчання фахівців можливі тільки шляхом подальшого удосконалювання вітчизняної системи вищої освіти та реалізації в ній компетентнісного підходу.

Фото В. Кобця